

Budgetunderlag för åren 2015 - 2017

1. Inledning

Under 2014 kommer samtalen om en ny och långsiktig filmpolitik att intensifieras. Det avtal som nu gäller löper ut 2015 vilket innebär att det är hög tid för staten och filmbranschen att analysera förutsättningarna för svensk film och peka ut riktningen för filmpolitiken efter nuvarande avtalsperiod.

I ett bredare perspektiv kan man konstatera att filmen befinner sig i ett dynamiskt skede. Filmtittandet ökar stadigt och det offentliga samtalet låter sig ofta inspireras av både spel- och dokumentärfilm. Den tekniska utvecklingen och digitaliseringen har ritat om kartan för filmen i dess olika led. Det tydligaste uttrycket för detta är att tillgängligheten till både ny och äldre film förändrats i grunden.

I detta budgetunderlag anger Filminstitutet perspektiv och utmaningar som måste hanteras under de närmast åren. Därutöver tar vi upp några områden som behöver förstärkas ekonomiskt. Den konkreta vägen framåt kan säkert utformas på olika sätt och växa fram i samtal mellan staten och filmbranschens företrädare. I dessa samtal spelar självfallet staten en avgörande roll eftersom det är staten som har det yttersta ansvaret för filmpolitiken. I de kommande samtalen bör en utgångspunkt vara att vidmakthålla och stärka en infrastruktur som ger möjlighet för en bred allmänhet att se film som utmanar gällande normer och föreställningar, men också filmer som har ett brett tilltal. Oavsett genre och konstnärligt formspråk speglar dessa filmer samtiden och utgör en grund för vårt offentliga samtal.

Det första filmavtalet, som kom till för 50 år sedan, kan ses som resultat av en modig politik som såg till helheten, och en filmbransch som vågade gå in i något nytt. Detta var avgörande på den tiden och är det alltjämt. Vad som dessutom behövs är en långsiktig och stabil finansiering som ger branschen förutsättningar att anpassa sig till nya förutsättningar. På det sättet kan den konstnärliga kvaliteten utvecklas, dynamiken och innovationskraften tas tillvara och film kan bli en tillväxtbransch.

2. Fokus på kvalitet

I budgetunderlaget vill vi lägga tonvikten på kvalitet och tillgänglighet. Kvalitet kan definieras på olika sätt men här väljer vi att med kvalitet mena originalitet, angelägenhet och hantverksskicklighet. Detta kvalitetsbegrepp låter vi genomsyra

stödhanteringen på alla områden som berör Filminstitutet, exempelvis produktion, distribution och visning av ny svensk film samt övriga filmkulturella insatser.

Förbättrade förutsättningar för filmen

Det finns en bredd och en kreativ plattform inom svensk film idag. Samtidigt är alla väl medvetna om att nuvarande resurser inte förmår ge filmen det lyft den förtjänar. Bristen på tillräckliga resurser leder till att produktioner ofta tvingas komma igång för tidigt, innan ett fullödigt förberedelsearbete genomförts, och ofta saknas tid och budget för att genomföra tillräckligt efterarbete. Bristen leder också till att kvalitativa insatser, som skulle behöva göras, inte blir gjorda. Produktionsprocessens tidsbrist går lätt ut över den färdiga filmens kvalitet. Resurserna måste öka om svensk film ska leva upp till de högt ställda förväntningarna som anges i filmavtalet, om att svensk film ska ha den högsta marknadsandelen i Norden, att antalet biobesök ska öka och att Sverige ska vara ledande i Europa i utveckling, produktion och distribution genom nya medier och inom såväl barn- och ungdomsfilm som dokumentärfilm. Ett annat problem är att det som regel är själva produktionsprocessen som genererar intäkter till producenten, inte de visningar som följer därefter. Det leder till att många tjänar sina pengar på att göra film, inte att göra film för att därmed tjäna pengar.

Samtidigt kan man konstatera att svensk film befinner sig i ett gyllene läge. Många nya begåvningar kommer till, det finns en tematisk bredd i skapandet, etablerade och nya producenter samspekar. Det internationella utbytet stärks genom att flera svenska filmskapare och skådespelare breddar sin erfarenhet med engagemang i utlandet, det internationella intresset för svensk film växer och förväntningarna på en ny svensk framgångsrik filmepok ökar.

Sammantaget ser vi att den framtida filmpolitiken måste utvecklas efter fyra linjer: ökat produktionsstöd, gynnsammare förutsättningar för att bedriva verksamhet inom filmområdet genom att lyfta fram film som näring, flexibelt system för hantering av stöden så att samtidens förutsättningar inom filmbranschen utnyttjas på bästa möjliga sätt samt respekt för upphovsrätten.

Ökat stöd

Vi har inledningsvis angett ett antal skäl för att öka stödet till produktion av film. Samtidigt vill vi peka på att filmen får en mycket liten del av statens och regionernas satsningar på kultur. Vi undviker här att tala om rättvis fördelning, då vi menar att ett sådant resonemang inte går att föras. Snarare anser vi att en modern konstform som filmen, som attraherar de flesta, har en stark roll i det offentliga samtalet och mycket aktivt bidrar till att skapa en bild av Sverige utomlands, borde ges bättre förutsättningar.

Av statens totala satsningar på kultur för år 2014 går endast 4,3 % (297 Mkr) till film (2,9 % till filmavtalet och 1,4 % till filmkultur). Av de medel staten anslår till den regionala nivån genom kultursamverkansmodellen gick 1,2 % till filmen år 2012. De allra flesta regioner har under senare tid ökat sina satsningar på film. Mellan omkring 1 % och 10 % går till film av de samlade medlen till kultur år 2013 i olika

regioner. Variationen är stor och beror främst på att vissa regioner även satsar på stöd till filmproduktion. För dessa varierar andelarna mellan 6 % och drygt 10 %. Det är regioner som har ett brett synsätt på film som både kultur och näring och tillerkänner filmen en betydande tillväxtpotential. Inom vissa regioner anslås medel till filmproduktion inte bara över kulturbudgeten utan även över andra anslag. Så är det exempelvis i Skåne med drygt 17 Mkr och i Västra Götaland med drygt 31 Mkr.

Statens stöd till olika konstformer varierar mycket. Slår man ut det statliga stödet till svensk film på antalet biobesök uppgår det till 65 kronor per biobesök för år 2012. Med tanke på att filmen är ett massmedium och tillgänglig i olika visningsfönster blir antalet kronor per tittare sammantaget långt mindre. En motsvarande jämförelse med Kungliga Operan och Dramaten ger vid handen att det statliga stödet per besök uppgår till 1 461 kronor respektive 848 kronor. Dessa båda institutioner har rollen som nationalscen inom sitt respektive område. Däröver finns opera- och teaterinstitutioner på många orter i landet som delvis finansieras med statliga medel. Cirka 90 % av anslagen från Kulturrådet inom ramen för Samverkansmodellen går till fasta institutioner ute i regionerna, medan alltså endast 1,2 % går till filmen.

Filminstitutet har ett nationellt ansvar för hela filmområdet och verkar därmed över hela landet. Detta, tillsammans med de övriga motiv som vi anger ovan, talar för att filmen i en kommande filmpolitik borde få en större tilldelning av statliga medel. Dessa medel kan dock inte tas på bekostnad av någon annan kulturform. Kulturen måste istället få mer pengar för att kunna säkerställa att medborgarna får kultur som teater och opera, och modern kultur som exempelvis film.

Film som näring

Den svenska modellen för filmen är att staten och filmbranschen genom filmavtalet anslår medel för produktion, distribution och visning. Modellen innebär att staten avstår från att bedriva verksamhet på filmens område genom egna institutioner. Verksamheten drivs istället av privata företag eller föreningar av olika slag. På andra områden har staten valt att bedriva kulturverksamhet i huvudsak genom egna och fullt ut finansierade institutioner. Därutöver kommer stöd till det som betecknas som fria kulturlivet.

För att företag eller föreningar på filmens område ska fungera och utvecklas behövs ökat stöd. Samtidigt vill vi fästa uppmärksamhet på behovet av förändring av de förutsättningar som gäller för i första hand företagets och här främst produktionsbolagens möjligheter att verka.

Det första filmavtalet kom till stånd genom att staten tog bort nöjesskatten på film under förutsättning att filmbranschen var med om att finansiera filmstödet och Filminstitutet. Det var alltså genom att minska kostnadsbelastningen på film som filmreformen kunde genomföras. Förutom att öka stödet till film menar Filminstitutet att staten borde initiera en översyn av vilka åtgärder som kan vidtas för att i framtiden minska filmproduktionens kostnadsbelastning i form av skatter och avgifter. Detta kan göras separat eller som en del av en bredare översyn av skattesystemet. En särskild anledning till detta är att skapa förutsättningar för expansion och ökad sysselsättning. Vi menar att de värden som ligger i en stark och kreativ filmsektor, i likhet med andra

verksamheter inom det kreativa området, är stora och har betydelse för samhället i sin helhet. Att ge meningsfull och kreativ sysselsättning för många personer, inte minst unga, är också angeläget. Ungdomsarbetslösheten skapar ett utanförskap och är en utmaning för samhället. Det finns goda skäl att bejaka de ungas lust och talang för att arbeta kreativt liksom att öka antalet arbetstillfällen inom filmens område. Ett sådant synsätt ligger också i linje med tankar om att den framtida ekonomiska expansionen i Sverige i större utsträckning än tidigare kommer att ligga inom tjänstesektorn och då inte minst inom de kreativa områdena.

Detta resonemang bygger också på synen om film som näring. Film ger sysselsättning, skapar en vara/produkt som i sin tur genererar värde på en marknad. Samma förhållande gäller på andra massmarknader som musik och litteratur. Att förbättra förutsättningarna för företag inom dessa områden har därför ett ekonomisk värde och skapar tillväxt utöver det självklara konstnärliga värdet som ligger i den enskilda filmen, musikverket eller det litterära verket. Film som en internationell och modern konstform har en särskild kraft. När utländska besökare kommer till Sverige beror det inte sällan på en nyfikenhet som väckts genom film.

Inledningsvis har vi angivit att vi med kvalitet menar originalitet, angelägenhet och hantverksskicklighet. Enligt våra egna uppföljningar ser vi ett samband mellan ett sådant kvalitetsbegrepp och filmer gjorda av aktörer med erfarenhet och som bedriver en kontinuerlig filmproduktion. På så vis kan man se att satsningar på film som näring också innebär satsning på film med kvalitet.

Det nyligen införda automatstödet kan delvis ses som ett stöd som tar sikte på att stärka den etablerade filmbranschen. Stödet har därmed en näringspolitisk dimension och bör leda till att filmens infrastruktur stärks. Stödet, som under 2013 uppgick till cirka 30 Mkr, finansieras genom att konsulenternas medel minskats med samma belopp. Det sker en överflyttning av medel från filmkonsulenterna till automatstödet och därmed till film som näring. I en framtida filmpolitik är det därför angeläget med en konstruktion som innebär att ett automatstöd inte sker på bekostnad av det stöd konsulenterna har att fördela.

Erfarenheterna från de senaste årens stödgivning pekar på ett lyckat samspel mellan publiket framgångsrika filmer och en ökad andel privatkapital i filmfinansieringen. Det ökade privatkapitalet har bidragit till att filmernas snittbudgetar ökat och film som näring blivit tydligare (därmed har målet att öka andel privatkapital i filmfinansieringen uppnåtts redan innan automatstödet trätt i kraft). En ökad publik samtidigt som filmerna finansierats med större andel privatkapital innebär att trycket på det publikrelaterade stödet ökat markant. En del i den publika framgången beror på att svensk barnfilm har återtagit en framträdande plats på repertoaren.

Under år 2013 ökade anspråken på det publikrelaterade stödet med drygt 30 Mkr. Det som varit en uttalad ambition under senare år om dels fler filmer med stor publik attraktionskraft, dels ökad finansiering med medel från privat finansierare, har i långa stycken därmed uppfyllts. Konsekvenserna av denna positiva utveckling är att reglerna för det publikrelaterade stödet behöver ändras. Som det nu ser ut kommer de ändringar som måste vidtas att leda till en negativ utveckling med färre filmer med hög attraktionskraft och mindre privatkapital, vilket går stick i stäv mot den önskade

utvecklingen. Det i sin tur leder till att trycket på konsulentstöden ökar och i förlängningen att färre filmer får stöd. För att undvika den försämring som följer av ändrade regler för det publikrelaterade stödet måste nya medel tillföras stödet. Med tanke på att förändringen mot fler publika filmer och ökat privatkapital kan ses i ljuset av film som näring vore det rimligt att staten tillför ytterligare medel om 30 Mkr för stöd till produktion av ny svensk film och att ökningen finansieras med medel från det näringspolitiska området.

En flexibel stödordning

Det regelverk som nu gäller för stöd till produktion och distribution av ny svensk film är fastställt i filmavtalet. Reglerna ger självfallet stöd för Filminstitutet i det löpande arbetet. Men ett allt för detaljerat regelverk skapar också låsningar som kan vara olyckliga och kontraproduktiva. Även regler kan bli föråldrade och detta gäller särskilt om reglerna ska gälla under en längre period. I arbetet med en ny och långsiktig filmpolitik är det därför angeläget att regelverket skapar möjligheter till förändringar som gör att medel smidigt kan omfördelas. Självfallet måste detta göras med beaktande av att stödet numera är fastställt i en statlig förordning. En möjlighet är att sänka de procentsatser som anges för olika stödområden så att viss del av medlen kan omfördelas efter beslut av Filminstitutets styrelse. Sådana ändringar bör då göras i nära dialog med berörda parter.

Respekt för upphovsrätten

Den illegala konsumtionen av film skapar både politiska problem och minskade intäkter till upphovsmännen. Hur stora belopp upphovsmännen går miste om är svårt att uppskatta men brukar anges till mellan 300 – 2 300 Mkr. I nuvarande filmavtal avsätts medel för stöd till åtgärder mot olovlig hantering av film i alla visningsformer. Stödet hanteras av Filmfolket och administreras av Film- och Videobranschens samarbetskommitté.

Mellan åren 2001 och 2013 satsade staten 7,3 miljarder kronor på utbyggnad av bredband i Sverige, främst för att stödja utbyggnaden i glesbygd. Till detta kommer andra offentliga medel från kommunerna. Genom de stora satsningarna på bredbandsutbyggnaden kan illegala sajter göra upphovsrättsligt skyddat material tillgängligt. I proportion till de stora infrastrukturella satsningarna måste därför staten hindra missbruket.

Enligt Filminstitutets mening är det angeläget att staten agerar på ett sätt som motverkar olovlig hantering och därmed ökar upphovsmännens intäkter och ställning. Att få betalt för det man gör är i högsta grad rimligt och har ett brett stöd hos alla.

3. Ökad tillgänglighet

Stöd till distribution och visning

I förra budgetunderlaget konstaterades att det saknas en samlad analys av effekterna av de olika stöden till distribution och visning. En fråga som lyfts är om de nuvarande

stöden motsvarar de behov som är mest angelägna och om medlen på ett effektivt sätt ger individer i hela landet möjligheter till ett rikt och varierat filmutbud. I prop. 2012/13:22 *Bättre villkor för svensk film* lyfter regeringen frågan om distribution och visning och framhåller att ”film i hela landet inte enbart bör stanna vid innebörden film på så många biografier som möjligt utan en utveckling av fler fönster bör bejakas och utnyttjas för spridning av värdefull film”.

I förra budgetunderlaget meddelade Filminstitutet avsikten att genomföra en samlad översyn av stöden till distribution och visning. Detta arbete pågår och avsikten är att redovisa översynen i en rapport senare i år. Förhoppningen är att rapporten ska presentera ett faktaunderlag som kan ligga till grund för beslut om hur politiken och stöden i framtiden ska utformas.

Ökad mångfald på biograferna

I förra årets budgetunderlag konstaterades att antalet premiärsatta filmer minskat under 2012 jämfört med året innan. Minskningen uppgick till 10 % (gäller filmer med minst tio föreställningar). När det gäller minskningen för filmer från övriga världen var den väsentligt större och uppgick till mer än 50 %.

Under 2013 har minskningen avstannat och antalet premiärsatta långfilmer har i stället ökat med 12 % (från 219 filmer till 246 filmer). Även antalet premiärsatta filmer från övriga världen har ökat med 50 % från en bottennotering på åtta filmer förra året. Sett över längre tid - fem år - har dock antalet premiärsatta filmer minskat med nära 10 %, vilket också gäller för filmer från övriga världen.

I flera sammanhang har det påtalats att digitaliseringen kan få till följd att de publikstarka filmerna slår ut annan film. Stor blir större och mångfalden minskar. Olika uppgifter från den svenska marknaden pekar också på en sådan risk, bland annat som en följd av att tillgången till fler och billigare visningskopior gör det lättare att snabbt ändra sättningen på en biograf om en film inte omedelbart förmår locka publik. En annan anledning är VPF-avgifterna som kan försvåra sättningen av filmer med förväntad liten publik och att dessa filmer, som ofta behöver lång tid att etablera sig på marknaden, snabbt försvinner eller blir hänvisad till ogynnsam visningstid. Flera distributörer påtalar också att tillgången till dukar och attraktiva visningstider på biografier i de större städerna är helt avgörande för en films framgång. Den samlade uppfattningen är att sådana möjligheter minskat. Filminstitutet instämmer i den bedömningen.

Den filmpolitiska utmaningen ligger i att främja mångfald och kvalitet på biograferna. Det finns olika sätt att åstadkomma detta. Med särskild betoning på mångfalden i utbudet av film på biograf, behöver stödet till import och lansering av värdefull film förstärkas. Det är inte rimligt att den svenska biografpubliken enbart får tillgång till 16 filmer från övriga världen vilket motsvarar 7 % av det totala filmutbudet. Det risktagande som en filmimportör tvingas ta när det gäller import av denna typ av filmer är många gånger för hög och ett riktat stöd är av avgörande betydelse. De utländska filmer som visas på biograf blir i regel även tillgängliga i andra kanaler. Ett utbyggt bredbandsnät skulle också kunna bidra till att importerade kvalitetsfilmer får en vidare spridning.

När det gäller utbudet av film för barn och ungdom på biograf domineras det av animerade storfilmerna från USA. Glädjande nog lockade flera svenska barnfilmer stor publik under år 2013 och den trenden ser ut att hålla i sig under innevarande år. Men film från övriga världen visas sällan för barn och ungdom.

Mot denna bakgrund behöver ytterligare medel om 2 Mkr tillföras stödet till lansering av importerad kvalitetsfilm för att en riklig mångfald i utbudet av film och filmberättelser ska bli tillgängligt för en svensk biografpublik. Behovet av film för barn och unga är särskilt stort och kan spela en viktig roll för att stärka insatserna för film i skolan.

Distribution av filmmarvet

Efter beslut av riksdag och regering har 40 Mkr tilldelats Filminstitutet för att digitalisera det svenska filmmarvet och därmed göra det tillgängligt för visning i framtiden. Arbetet med digitaliseringen påbörjades i mindre skala under 2013 och under åren 2014 – 2018 beräknas hundra filmer per år bli digitaliserade.

I beslutet betonas att genom digitalisering kommer filmerna att bli tillgängliga för en stor publik över hela landet. Men för att så ska ske krävs insatser av Filminstitutet. I första hand är ambitionen att filmerna ska kunna visas på biograf. Genom att det numera finns cirka 713 biografialonger som är digitaliserade (92 % av totala antalet) finns tekniska förutsättningar för visning över hela landet. Förutom visning på biograf kommer Filminstitutet aktivt att arbeta för att filmerna också blir tillgängliga i så många fönster som möjligt via så många plattformar som möjligt. Genom att bekosta och utföra själva digitaliseringen skapar Filminstitutet förutsättningar för rättighetsinnehavare, distributörer och tillhandahavare av VoD-tjänster att göra filmmarvet tillgängligt också via nätet.

För att möjliggöra biografvisning krävs samverkan mellan Filminstitutet och andra parter, framför allt biografägare och filmstudios. Därutöver är ambitionen att filmmarvet också ska spela en roll inom skolbio och att filmer ur den svenska barnfilmhistorien ska möta en ny publik. Därför är barn- och ungdomsfilm en av de kategorier filmer som prioriteras i digitaliseringen. Under 2014 satsar Filminstitutet på att sprida intresse och kunskap kring barnfilmsmarvet med särskilt fokus på skolor. I syfte att få skolorna att aktivt arbeta med filmmarvet finns behov av särskilda insatser. Planer finns på att ta fram en särskild DVD med klipp ur barnfilmer liksom att genomföra fortbildning för lärare och filmpedagoger.

Efterfrågan på att få ta del av det svenska filmmarvet i digital form ökar även internationellt. En anledning är att allt fler festivaler övergår till digital projektion. I samband med visning av ny film av internationellt kända svenska regissörer som Lukas Moodysson, Roy Andersson och Ella Lemhagen finns intresse att även visa deras tidigare filmer. För att detta ska bli möjligt måste dessa digitaliseras för biografvisning. I samband med Ingrid Bergmans respektive Hasse Ekmans 100-årsjubileum, som infaller 2015, ökar efterfrågan på deras filmer. År 2018 är det 100 år sedan Ingmar Bergman föddes vilket självfallet kommer att uppmärksammas världen

över och förfrågningar till Filminstitutet om digitala kopior av hans filmer kommer att bli många.

Under våren 2014 gör Filminstitutet en genomlysning av frågan om distribution av filmarvet och vilka insatser och resurser som krävs för att tillgängligheten ska säkras.

Exportstöd till svensk film

Det är väl känt att svensk film är ett starkt varumärke. Ett tecken på detta är att efterfrågan på svensk film vid utländska festivaler ökat markant. Ett annat är att det internationella lanseringsstödet som finansieras med medel ur filmavtalet inte räcker till, utan att medel tillförts stödordningen ur avtalets reserv. I arbetet med den framtida filmpolitiken måste detta särskilt uppmärksammas.

För att ta vara på det unika läge som gäller har Filminstitutet tidigare fört fram förslag om ett nytt stöd till export av svensk film. Det är tänkt att stödja utländska distributörer, som köper rättigheter till biografvisning av svensk film, och bör kunna användas för marknadsföring av den köpta filmen. Tyskland, Frankrike och Schweiz har med framgång haft sådant stöd sedan flera år. I Danmark och Norge är frågan om att införa ett sådant stöd högst aktuell.

Ett exportstöd kan i hög grad ses som ett stöd till filmen som näring och bör kunna vara en del i en näringspolitisk satsning på film.

I länder där man infört exportstöd har det endast gällt för distribution av film på biograf. Om resultatet av ett nytt exportstöd faller väl ut finns det skäl att undersöka möjligheterna att utöka stödet till att även gälla andra rättighetsfönster, exempelvis VoD-tjänster. Filminstitutets uppfattning är att en stödordning bör uppgå till 2 Mkr per år och bedömningen är att den kan leda till avsevärd ökning av exporten av svensk film till utlandet.

Stöd till samiskt filmcentrum

Med målet att stödja utvecklingen av samisk filmkultur startades ett samiskt kulturcentrum i Kautokeino i Norge. Genom filmcentrumet samarbetar samer från Sverige, Norge och Finland. Ett samarbete med andra liknande organisationer över hela världen har snabbt etablerats. Hittills är det bara den norska regeringen som gett stöd till det samiska filmcentrumet. Finland har för avsikt att avsätta medel till centrumet och det är rimligt att även Sverige bidrar.

Mot den bakgrunden äskar Filminstitutet 0,5 Mkr om året för stöd till det samiska filmcentrumet i Kautokeino. Pengarna ska förstärka de personella resurserna för utveckling av filmprojekt med samiskt innehåll, främst kort- och dokumentärfilm. För eventuellt produktionsstöd måste producenterna sedan gå den vanliga vägen, det vill säga till filminstitutet i Norge, Finland och Sverige.

4. För en jämställd filmbransch

Genom målet i 2013 års filmavtal att stöden ska fördelas jämnt mellan män och kvinnor skärps kraven på att filmbranschen ska bli jämställd. I förra avtalet var kravet att endera könet bör vara representerat till minst 40 % när det gäller manusförfattare, regissör och producent. Skärpningen i skrivningen ställer nya och utmanande krav på Filminstitutet, vilket leder till ett breddat agerande. Insatserna blir särskilt viktiga med tanke på att den filmproduktion som ligger utanför Filminstitutets stödgivning är föga jämställd. Här råder tvärtom en traditionell mansdominans. Det nyligen införda automatstödet saknar en särskild regel om jämställdhet, vilket ytterligare riskerar motverka att kravet på en jämställd filmbransch uppfylls.

De senast tillgängliga siffrorna på könsfördelningen inom filmen visar att det senaste året var mer jämställt än åren innan. Av de långa spelfilmerna som fick stöd under året var 38 % regisserade av kvinnor, att jämföra med 32 % föregående år och 29 % i snitt under åren 2006-2012. Av det totala antalet långa spelfilmer som hade premiär under året var 27 % regisserade av kvinnor, att jämföra med bara 7 % föregående år och 18 % i snitt 2006-2012. Vad gäller premiärsatta långa dokumentärfilmer minskade visserligen andelen som var regisserade av kvinnor, från 42 % 2012 till 39 % 2013. Jämför man stödåren 2012 och 2013 var tendensen dock den motsatta. Detta pekar på att andelen premiärsatta långa dokumentärfilmer regisserade av kvinnor kommer att gå upp igen nästa år.

Även om senast tillgängliga siffror pekar åt rätt håll måste Filminstitutets agerande fortsätta på bred front. Grunden är lagd genom handlingsplanen *På väg mot en jämställd filmproduktion*, som antagits av styrelsen. Kravet på jämn könsfördelning sätter sin prägel på stödgivningen i alla olika avseenden och löpande uppföljningar av stödgivningens utfall genomförs. Därutöver lyfter Filminstitutet frågan i olika sammanhang på nationell nivå genom Filmrummet och Cinemateket och på internationell nivå genom deltagande på festivaler och andra internationella fora.

Erfarenheter av den särskilda satsningen

Sedan 2010 har Filminstitutet fått särskilda medel från Kulturdepartementet för en flerårig satsning på att öka jämställdheten i filmbranschen genom stödet till unga kvinnors filmskapande. Satsningen är nu inne i sin slutfas. Under fyra år har pengar fördelats till regionala satsningar på växthus och talangutveckling för och av unga kvinnliga filmare. Under hösten 2013 fördelades nästan 1,5 miljoner kronor till nio olika projekt, alltifrån avancerade branschförberedande insatser till uppsökande växthusverksamhet i syfte att hitta nya filmintresserade unga kvinnor.

Av utomordentligt stor vikt är satsningarna på nätverk, mentorskap, förebilder och genusmedveten pedagogik för att stärka kvinnors filmskapande. Filmcloud – en samverkansmodell för unga filmares utveckling i Västra Götaland, Pure Fiction – ett talangprogram för kvinnor i samarbete mellan Film Stockholm/Filmbasen och Film i Skåne/BoostHbg, olika mentorsprogram, seminarier och filmläger är exempel på att stödet varit framgångsrikt.

Därutöver har Filminstitutet satsat på att fördjupa kunskapen om vad som behöver göras i ett fortsatt gemensamt arbete. Under 2012 fick filmvetaren Annika Wik uppdraget att göra en kartläggning av och studie kring unga kvinnors filmande. Studien *"Inför nästa tagning – Hur kan förutsättningarna bli bättre för unga kvinnors filmskapande?"* avslutas med ett antal konkreta förslag på vidare åtgärder och satsningar. Ett av dessa var att samla in erfarenheter och kunskap om de utmaningar som filmutbildningar måste hantera för att skapa en jämställd utbildningssituation, ett utbildningsklimat som författaren menar i förlängningen kan färga av sig på filmbranschen i stort. Annika Wik tilldelades också detta projekt och rapporten *Nästa tagning – filmutbildningar: På väg mot jämställd filmproduktion*, som precis är klar, ger förslag på ett antal insatser för att fortsätta den process som nu är igång och göra det i samarbete med företrädare för regional filmverksamhet.

Under 2014 kommer de regionala erfarenheterna att utvärderas i syfte att rikta blickarna framåt. Vi befarar dock en backlash om de verksamheter som nu framgångsrikt kommit igång avbryts. Samtal med kvinnor, som deltagit i de olika programmen, visar på att verksamheten varit mycket viktig för deras konstnärskap. Samtidigt är satsningarna viktiga för det strategiska arbetet för jämställdhet på regional nivå. Ett grundläggande arbete är gjort och finansierat med det särskilda anslaget om 7,4 Mkr. För att driva arbetet vidare äskar Filminstitutet om en höjning av anslaget med 1 Mkr för en period om fyra år.

Nordicwomenfilm.com

En av punkterna i jämställdhetsprogrammet innebär att skriva om filmhistorien. Framför allt kvinnliga filmskapare har en tendens att glömmas bort och de som har gjort skillnad i filmhistorien har osynliggjorts. Det vill vi ändra på och gör därför, tillsammans med de övriga nordiska filminstituten, en sajt som synliggör kvinnliga filmskapare. Vi ska minnas och visa deras verk och följa deras fotspår. Dessa förebilder är av stor betydelse. Tillika vill vi se till att hela filmbranschen blir jämlik, att berättelserna speglar allas våra liv och att en mångfald av röster ska höras. Detta i sig kommer att utveckla filmkonsten.

Nordicwomenfilm.com syftar till att lyfta fram en nordisk filmhistoria som till stora delar är okänd. Sajten kommer att uppmärksamma de kvinnliga filmskaparna, att ge kvinnors berättelser och kompetens sin rättmätiga plats och se närmare på filmer och insatser som glömts, negligerats eller behandlats styvfaderligt. Detta är i hög grad ett demokratiprojekt i den meningen att det tillför ny kunskap på olika nivåer. Genom sin tvärkulturella karaktär kommer sajten att bli ett användbart redskap för en kulturintresserad allmänhet, i pedagogiska sammanhang och för forskarsamhällen i de nordiska länderna. Samverkan med akademien borgar för kvalitativa texter och källmaterial som kompletteras med rörliga bilder.

Sajten *nordicwomenfilm.com* ska vara lustfylld och användarvänlig, man ska både kunna använda den pedagogiskt, genom att "läsa på" och få veta mer om en okänd person/film/gärning, men också kunna överraskas av inslag och information som man inte i första hand sökt efter. Hög tillförlitlighet och kompetens i textdelen är avgörande för att sajten ska uppnå trovärdighet och auktoritet i forskarsamhället. Alla

texter ska översättas till engelska för att sprida kunskapen om vårt filmarv världen över. Dessutom ska det finnas möjlighet till interaktivitet och att ladda upp filmer för samtida filmskapare. Varje land får då två ingångar, en nationell och en nordisk. Rörlig bild är central, filmer i public domain ska läggas ut tillsammans med excerpter från upphovsrättsligt skyddat material och hänvisning till befintliga VoD-tjänster i respektive land. Sajten ska vara interaktiv och man ska kunna ladda upp filmer. Det ska dessutom vara en levande sajt där nutida kvinnliga filmskapare ska finnas med och fördjupa filmhistorien. Filminstitutet har redan börjat skanna filmer med kvinnliga upphovsmän. Svenska Filminstitutet har tills vidare huvudansvaret för projektet.

För det fortsatta arbetet med nordicwomenfilm.com äskar Filminstitutet om 0,8 Mkr för år 2015.

5. Filminstitutet och det filmpedagogiska uppdraget

Sedan slutet av 1980-talet har Filminstitutet haft ett uppdrag att öka barns och ungdomars möjligheter till kvalitativa filmupplevelser och till fördjupade kunskaper om rörlig bild. Filminstitutet har främst arbetat med uppdraget genom att ge stöd till dels filmpedagogiska verksamheter, dels produktion av filmpedagogiskt material för lärare.

Tidigare handlade stödansökningarna nästan uteslutande om skolbio, att ta elever till en biograf på skoltid. För Filminstitutet var utmaningen att etablera en infrastruktur för skolbio i Sveriges alla kommuner och att ge verksamheten en pedagogisk inramning och potential. Insatserna har varit framgångsrika och eftertraktade.

De senaste fem åren har det skett stora förändringar på det filmpedagogiska området. Antalet kommuner som har en kommunalt organiserad skolbioverksamhet blir färre och det totala antalet skolbiobesök är lägre än tidigare. Ansökningar om stöd till skolbio är inte längre särskilt vanliga utan det handlar nästan uteslutande om stöd till eget skapande och fortbildning av lärare. Skälen är en kombination av brist på ekonomiska resurser samt ökat behov av kvalitativt stöd som följer av satsningen på Skapande skola. Men det kanske främsta skälet är effekterna av en fantastisk teknisk utveckling som enkelt låter eleverna se film i skolan och skapa film i klassrummet. Den nya tekniken öppnar för nya intressanta filmpedagogiska möjligheter, men också på behovet av lärarfortbildning.

Det ställer Filminstitutet inför nya utmaningar då varje projekt blir mer resurskrävande än tidigare. Mycket skulle vara vunnet på att skapa en nationell filmpedagogisk fortbildning, liknande den som finns för till exempel konst- och dramapedagoger. Behovet har exploderat i och med lyckade satsningar inom Skapande skola där filmpedagoger fått en stor och ny professionell arena.

Fortbildningen skulle innehålla filmhistorisk kunskap, praktisk filmkunskap och pedagogisk vägledning och ges i samarbete med Stockholms universitet, Stockholms konstnärliga högskola, Akademin Valand, Konstfack och olika lärarutbildningar. Filminstitutet är för tillfället den naturliga samlingspunkten för en sådan satsning. Det

handlar om att veta hur filmen kan passa in i läroplanen Lgr11, kunskaper om filmberättande och att vara medveten om vikten av att visa upp en mer jämställd bild av filmhistorien. Deltagarna i fortbildningen förutsätts betala en deltagaravgift, men för att täcka utveckling, samordning, projektledning och diverse arvode behövs ökade medel. En satsning på fortbildning bör omfatta en period om tre år. För denna satsning äskar därför Filminstitutet en ökning med 1 Mkr under en period om tre år.

För att öka filmpedagogikens genomslag i skolorna behöver också det totala stödet höjas. Det skulle ge kommunerna möjlighet att göra ordentliga satsningar som lämnar tydliga spår. För verkligt genomslag vore det också önskvärt att släppa kravet på en egeninsats som motsvarar det sökta beloppet. Mot denna bakgrund äskar Filminstitutet en ökning av anslaget med 1,5 Mkr under en period om tre år.

För de samlade filmpedagogiska insatserna äskar Filminstitutet en ökning av anslaget om 2,5 Mkr för en period om tre år.

6. Kompensation för pris- och löneomräkning

För tredje året i rad begär Filminstitutet kompensation för pris- och löneomräkning. Bakgrunden är att det statliga anslaget till filmkulturell verksamhet legat på samma nivå sedan år 2006. Den indexuppräknings som i regel gäller för statliga myndigheter gäller inte för Filminstitutet. För vissa insatser har Filminstitutet tilldelats särskilda medel utöver anslaget till filmkulturell verksamhet.

Anslaget finansierar insatser för filmarvet, kommunikation, Filmrummet, viss stödhandläggning inom avdelningen Filmstöd, viss del av den gemensamma administrationen samt stöd till visningsorganisationer, festivaler, import och lansering samt barn och unga. De senaste årens avsaknad av uppräknings av anslaget har inneburit att värdet av stöden minskat med i storleksordningen 2,5 Mkr.

I detta budgetunderlag lägger vi fokus på kvalitet och tillgänglighet. Vi är också angelägna om att nuvarande stöd inte urholkas och att kompetensen i handläggning bibehålls. För att det ska bli möjligt är det angeläget att det filmkulturella anslaget räknas upp med 2 % så att det ger kompensation för pris- och löneomräkningen och att stöden värdesäkras.

7. Sammanfattning av äskanden för perioden 2015- 2017

I riktlinjer för budgetåret 2014 avseende statens bidrag till Stiftelsen Svenska Filminstitutet framhålls att om förslag läggs fram som beräknas leda till ökade kostnader för staten bör Filminstitutet redovisa förslag till åtgärder inom den egna verksamheten som leder till motsvarande minskning av kostnaderna. Filminstitutet har prövat detta och kommit fram till att det inte är möjligt att lägga fram sådana förslag utan att ambitionsnivån minskar inom nuvarande verksamhetsområden.

Svenska Filminstitutets äskanden för perioden 2015 – 2017, utöver befintliga medel, framgår av följande tabell:

<i>Verksamhet (beloppen anges i Mkr)</i>	2015	2016	2017
Stöd till produktion av film	30	30	30
Ökad mångfald på biografer	2	2	2
Exportstöd till svensk film	2	2	2
Stöd till samiskt filmcentrum	0,5	0,5	0,5
För en jämställd filmbransch	1,8	1	1
Filmpedagogiska insatser	2,5	2,5	2,5
Komp. för pris- och löneomräkning*	2	2	2
Summa	40,8	40	40

*Kompensationen beräknad till 2 %.

Stiftelsen Svenska Filminstitutet

Anna Serner

VD

2014-02-28